

lijk gehanteerd wordt door jeugdrechters. Daarenboven vertonen ze een dalende trend, behoudens voor wat betreft Brussel.

De soms grote discrepanties tussen de verschillende arrondissementen dienen genuanceerd te worden; absolute cijfergegevens krijgen steeds een meerwaarde in een relatieve context. Ook tussen de taalgroepen bestaan grote discrepanties. Deze zouden echter doorgaans te wijten zijn aan het gebrek aan middelen dat vooral prangend is aan de zuidelijke kant van de taalgrens.

IV. Bibliografie

DETRY, I. en VANNESTE, C., "Une image chiffrée du recours au dessaisissement", *Journal du Droit des Jeunes* 2004, nr. 231, 25.

FREY, P. en KORTLEVEN, C., "Uit handen geving", Bijzonder nummer van Contact n.a.v. studiedag "Jongeren in de gevangenis" 1986, 204-218.

LELIEVRE, C., Des chantiers pour l'enfance: rapport annuel 2002-2003 du Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant, Pire, Bruxelles, 2003, 400 p.

NOTA VAN DE DIENST VOOR STRAFRECHTELIJK BELEID, *Collecte des données relatives au nombre de dessaisissements prononcés au cours des années 1999 à 2001*, Dienst voor Strafrechtelijk Beleid, Brussel, november 2002, ongepubliceerd.

NUYTIENS, A., CHRISTIAENS, J. en ELIAERTS, C., *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving*, Academia Press, Gent, 2005.

VAN DIJK, C., NUYTIENS, A. en ELIAERTS, C., "The Referral of Juvenile Offenders to Adult Court in Belgium: Theory and Practice", *The Howard Journal of Criminal Justice* 2005, vol. 44 (2), 151-162.

VANNESTE, C., "Une recherche sur les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse", *Journal du Droit des Jeunes* 2001, nr. 207, 5-12.

VANNESTE, C., Les statistiques en matière de délinquance juvenile et de protection de la jeunesse: un état de la situation, In: BOSLY, H.-D. e.a. (eds.), *La réaction sociale à la délinquance juvenile. Questions critiques et enjeux d'une réforme*, La Charte, Bruxelles, 2004, 117-131.

VAN WELZENIS, I., "Jeugddelinquentie en de (mogelijke) reacties op meer ernstige vormen", *Orde van de Dag* 2000, 15-26.

Vr. en Ant. Kamer 2003-2004, 29 maart 2004, 3954-3955 (Vr. nr. 190).

AN NUYTIENS

Onderzoeker, Vakgroep criminologie, V.U.B.

DE METHODE VAN SOCIALE NETWERK ANALYSE TOEGEPAST IN HET FORENSISCHE VELD. ENIGE EERSTE STAPPEN IN FORENSISCHE PSYCHIATRISCH- EN COLD-CASE ONDERZOEK.

1. Inleiding

Reeds in 1978 beargumenteerden Bem & Funder dat voor een voorspelling van hernieuwd gewelddadig gedrag van een forensisch psychiatrisch patiënt de omgevingen van risicovolle situaties per patiënt in kaart dienden te worden gebracht waarin hij tot crimineel gedrag is gekomen. Zij bouwden hierbij voort op eerder werk van Moos (1973) en Bem & Allen (1974) die stelden dat omgevingen van een persoon als een resultaat kunnen worden opgevat van zijn persoonlijkheid en dat bepaalde omgevingen bepaalde persoonlijkheden aantrekt. Zo kan de ene persoon een bepaalde situatie als bedreigend voor zijn status percipiëren, terwijl dezelfde situatie voor een andere persoon als niet bedreigend of zelfs als statusverhogend wordt gepercipieerd. Voor een pedoseksuele man is een omgeving waarin veel gezinnen met kinderen zitten risicovol, terwijl dat voor een brandstichter helemaal niet hoeft te gelden.

Monahan stelde in zijn klassieke werk "*Predicting violent behavior: an assessment of clinical techniques*" (1981) dat een accurate predictie van herhaald gewelddadig gedrag een combinatie dient te zijn van de statistische of actuariële benadering en de voorgestelde situatieve benadering van Bem & Funder (1978). Bij de statistische benadering wordt de inschatting van het delictgevaar gebaseerd op factoren waarvan in wetenschappelijk onderzoek is aangetoond dat zij op groepsniveau een verband tonen met delictgedrag. Vanaf 1981 wordt het internationale risico taxatie onderzoek gedomineerd door de statistische benadering en is de situatieve benadering min of meer naar de achtergrond verdronken. Als resultante van de statistische benadering ontstonden eind jaren negentig van de

vorige eeuw zogenaamde gestructureerde klinische risicotaxatie instrumenten als de *Historical Clinical Risk Management-20* (HCR-20; Webster, Douglas, Eaves & Hart, 1997) voor gewelddadige delinquenten en de *Sexual Violence Risk-20* (SVR-20; Boer, Hart, Kropp & Webster, 1997) voor zedendelinquenten. Deze instrumenten bestaan uit een checklist van historische en dynamische risicofactoren waarvan op groepsniveau empirisch het verband met delictgedrag is aangetoond. Kenmerkend voor de gestructureerde klinische risicotaxatie is dat een deskundige niet alleen de checklist van risico items invult en bij elkaar optelt (statistische benadering), maar dat hij/zij daarnaast zijn/haar klinische kennis gebruikt over de patiënt om tot een risico inschatting te komen.

In de dagelijkse praktijk van risico taxeren in het hedendaags Nederlandse terbeschikkingstelling (tbs) systeem worden gestructureerde klinische risicotaxatie instrumenten verplicht gebruikt. Gebruikte instrumenten zijn de *Nederlandse Historische Klinische Toekomst -30* (HKT-30; werkgroep Risicotaxatie Forensische psychiatrie, 2002), en de Nederlandse vertalingen van de HCR-20 (Philipse, de Ruiter, Hildebrand & Bouman, 2000) en de SVR-20 (Hildebrand, de Ruiter & van Beek, 2001). Uit recent Nederlands onderzoek komt naar voren dat deze instrumenten een redelijke predictieve validiteit op groepsniveau bezitten (Canton 2004; De Vogel, De Ruiter, Hildebrand, Bos & Van de Ven, 2004; De Vogel 2005; Hildebrand, Hesper, Spreen & Nijman, 2005).

Een probleem van zowel de statistische benadering als de gestructureerde klinische risico taxatie blijft dat de waarde van groepsrisico gegevens niet rechtstreeks geëxtrapoleerd kan worden naar een individuele casus. Zoals Bem & Funder (1978) reeds opmerkten dient per patiënt zijn toekomstige risicovolle situaties in kaart worden gebracht omdat iedere risicovolle situatie een ander profiel heeft en andere recidive kans. Ter ondersteuning van het gestructureerd klinische oordeel is in de Dr. S. van Mesdagkliniek een onderzoek gestart waarin de omgeving van de patiënt in relatie tot zijn delictgevaar als uitgangspunt diende. Als aanvulling op de oorspronkelijke gedachte van Bem & Funder, gaan

wij uit van de betekenis van sociale relaties en interacties in het netwerk van de patiënt per risicosituatie. Voor deze benadering is gekozen omdat een persoon (ego), afhankelijk van de situatie of context, in zijn keuzes en/of gedrag wordt beïnvloed door zijn interacties met anderen. Andersom geldt ook, de anderen worden beïnvloed door de keuzes en/of gedrag van ego. Dit is de rationale van de wetenschapsdiscipline Sociale Netwerk Analyse (Wasserman & Faust, 1994). In deze discipline staat de analyse van kenmerkende patronen van relaties (structuur) in netwerken centraal.

Gebaseerd op de Sociaal Netwerk Analyse (SNA) gedachte is een methode ontwikkeld waarin de structuur en kenmerken van het sociale netwerk van een specifieke patiënt gerelateerd wordt aan zijn diverse risico situaties die zich met meer of minder waarschijnlijkheid kunnen ontwikkelen tijdens en na ontslag. Met andere woorden het sociale netwerk wordt beschouwd als risico versterkende of reducerende factor. Voor het verzamelen van netwerkgegevens is een Forensisch Sociaal Netwerk Analyse (FSNA)¹ interview ontwikkeld, waarin zowel de patiënt wordt geïnterviewd als een steekproef uit zijn netwerkleden. Welke informatie dit interview oplevert over de diverse contexten waarin een patiënt zich tijdens en na resocialisatie begeeft en welke mensen welke rollen hebben in die contexten, valt buiten de context van dit artikel.

Het doel van onderhavig artikel is om een eerste beschrijving te geven van de methode van analyse zoals deze gebruikt wordt in de huidige context. Centraal in de methode staat de analyse van het delict (welke situaties en welke netwerkprocessen speelden een rol?) in relatie met het toekomstige sociale netwerk. Het doel van een forensisch sociale netwerk analyse is dan ook de vergelijking van de wijze waarop een patiënt (bewust of onbewust) een specifieke netwerkconfiguratie van het delict produceerde en/of ensceeneerde met de netwerkconfiguratie van het huidige en toekomstige netwerk.

¹ Voor verdere informatie of opleidingen van dit interview instrument kunt u contact opnemen met de eerste twee auteurs.

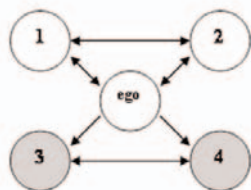
Aan de hand van een empirische casus wordt geïllustreerd hoe de FSNA-methode gebruikt wordt als risicomanagement instrument in de Dr. S. van Mesdagkliniek te Groningen. Gedurende de ontwikkeling van de FSNA-methode, bleek dat een soortgelijke netwerkbenadering met enkele aanpassingen tevens bruikbaar was in cold-case onderzoek. In dit soort onderzoek staat dan het netwerk rond het slachtoffer centraal. In een samenwerkingsverband met het voormalig Landelijk Team Kindermoord is de methode van de FSNA toegepast op enkele zaken. Het voormalige LTK onderzocht oude kindermoorden en was geïnteresseerd in methoden om profielen van het netwerk rondom het slachtoffer te detecteren die eventuele nieuwe scenario's en onderzoeksmogelijkheden opleverden. Een kort voorbeeld van de methode van analyse in een kindermoord cold-case wordt gegeven.

2. De Forensisch Sociale Netwerk Analyse (FSNA) Methode

Centraal in de FSNA methode is de rol van het eerste-orde netwerk in een bepaalde netwerkconfiguratie. Het eerste-orde netwerk van ego (patiënt of slachtoffer) is gedefinieerd als (Spreen, 1999):

1. de verzameling van andere personen (alters) waarmee ego contact onderhoudt volgens een bepaald inclusie criterium.
2. de verzameling van relaties tussen de alters.
3. de verzameling van kenmerken van alters.

In onderstaand figuur staat een voorbeeld illustratie van een eerste-orde netwerk.

Ego heeft contact met 4 personen bestaande uit twee componenten, waarvan voor het ene component (alters 1 en 2) het alter kenmerk bijvoorbeeld "niet-crimineel" is en voor het andere component (alters 3 en 4) "wel crimineel". Een dergelijk

karacteristiek patroon van relaties tussen alters in het eerste-orde netwerk van ego wordt in de netwerk theorie 'structuur' genoemd (Wasserman en Faust, 1994). Een netwerkconfiguratie is gedefinieerd als karakteristieke patronen van relaties, kenmerken en rollen van alters naar ego toe, die direct en indirect gerelateerd zijn aan de delictsituatie in een afgebakende tijdsperiode.

De methode van de FSNA voor de forensische psychiatrie bestaat uit drie stappen. In de eerste stap wordt de rol van het eerste-orde netwerk van ego geanalyseerd in relatie tot de aanloop naar het delict(en). Hiertoe worden de volgende vragen gesteld: wat zijn de karakteristieken van de contexten/situaties waarin risicovol gedrag en het delict(en) voorkwam en "waarom diende het eerste-orde netwerk in die situatie(s) niet als buffer voor het tegengaan van het delict?". In de tweede stap worden de karakteristieken van de huidige en toekomstige contexten/situaties evenals de rol van de alters in de diverse contexten/ situaties middels het FSNA interview bepaald. Stap 3 bestaat uit het vergelijken tussen het huidige (toekomstige) en het delict netwerk. Hiertoe wordt gelet op de similariteit van de karakteristieken van de contexten/situaties en de netwerkstructuren waarbij gelet wordt op eventuele risicovolle netwerkconfiguraties. Deze drie stappen kunnen gezien worden als een netwerkvariant van de drie stappen van Bem en Funder (1978).

Een cruciaal element in de analyse van een netwerkconfiguratie is de duiding van de relaties. Om dit te bepalen maken wij in de FSNA methode gebruik van elementen uit drie theorieën: de Sociaal Productiefunctie theorie (Lindenberg, 1996), de Sociaal Kapitaal Theorie (Spreen, Volker & Flap, 2002) en het Sociaal Competentiemodel (Bartels & Spreen, 2005).

De Sociaal Productie Functie (SPF) theorie kan worden gebruikt om gedragskeuzes van ego te beschrijven. De SPF theorie gaat uit van de assumptie dat mensen algemene sociale doelen in hun leven nastreven om hun subjectief welbevinden te kunnen maximaliseren. Gedragskeuzes zijn gebaseerd op het realiseren van vijf dimensies: affectie, gedragsbevestiging, status, stimulatie en comfort. Verstoringen en/of mogelijke normafwijkende doelen in het streven naar

deze dimensies zorgt voor stress en eventueel crimineel gedrag. De sociaal kapitaal theorie gaat uit van de 'social resource hypothesis'. Deze stelt dat des te meer sociaal kapitaal iemand heeft, des te beter hij of zij in staat is zijn doelen te verwezenlijken. Bij het aangaan van persoonlijke relaties gaat het niet alleen om de relatie zelf, maar ook om datgene, dat via de relatie ter beschikking komt, denkende aan de kennis van de ander, de steun van de ander en de invloed van anderen (Boissevain, 1974). Doorgaans wordt sociaal kapitaal als positief opgevat. Het kenmerkende van de forensische psychiatrie is dat sociaal kapitaal ook negatief kan zijn. Bijvoorbeeld een patiënt heeft alleen een crimineel netwerk waar hij wel veel steun en affectie van ontvangt. Tenslotte gaan wij uit van de hypothese dat de wijze waarop de omgeving van patiënt vorm krijgt een resultaat is van de mate van de sociale competentie van de patiënt. Er is sprake van sociale competentie als de vaardigheden waarover een persoon beschikt in evenwicht zijn met de 'taken' (ontwikkelingstaken) die hem in het leven gesteld worden. Een delict is in dit model een gevolg van de onbalans tussen enerzijds taken - vooral in relaties, zowel door betrokkenen als door netwerken - en anderzijds de vaardigheid om aan deze eisen te voldoen (Bartels & Spreen, 2005). Voor een uitgebreidere beschrijving van het onderliggende theoretisch model van de FSNA verwijzen wij naar Pomp (2005).

Methodisch gezien bestaat een FSNA analyse uit de volgende stappen:

1. Baken een tijdsperiode af.
2. Definieer de verzameling van alters waarmee ego contact heeft op basis van een bepaald relatiecriterium.
3. Definieer verzameling van FSNA kenmerken² per alter en kenmerken van de relaties van alter met ego en alter met andere alters.
4. Definieer per alter alle sociale contexten en situaties, waar alter ego ontmoet, zoals school, werk, stappen, etc. Noteer per context de participerende alters.

² FSNA kenmerken: maatschappelijke variabelen, relatie variabelen, risicovolle kenmerken van alters, sociale steun variabelen.

5. Definieer een verzameling issues die in de afgesproken tijdsperiode zich hebben afgespeeld. Een issue is een gebeurtenis in die periode waardoor er een verstoring of belemmering in de doelrealisatie van ego optreedt. Noteer per issue de participerende alters.
6. Definieer een deelverzameling issues en contexten die gerelateerd zijn aan het delict of andere risicovolle situaties.
7. Beschrijving netwerkconfiguratie in termen van het onderliggend theoretisch model. *(Stap 1t/m7 wordt in kaart gebracht voor zowel het eerste-orde netwerk ten tijde van het delict als voor het huidige eerste-orde netwerk).*
8. Bepaal in hoeverre de huidige netwerkconfiguratie overeenkomt met delict netwerkconfiguratie.

3. Casus forensische psychiatrie

Als voorbeeld van de FSNA methode beschrijven we een casus van een patiënt met een pedoseksuele geaardheid, die in de Dr. S. van Mesdagkliniek behandeld is geweest. Deze patiënt is veroordeeld voor seksueel misbruik van enkele jonge meisjes waaronder zijn stiefdochter. Gedurende de resocialisatiefase van patiënt heeft er een FSNA onderzoek plaatsvonden. Mede op basis van deze analyse is de patiënt teruggeplaatst in de kliniek.

Om de anonimiteit van deze casus te waarborgen beperken wij ons in onze verslaglegging tot stap 6,7 en 8. Eerdere stappen bevatten specifieke delictinformatie. Voor deze casus werden twee tijdsperiodes afgebakend: de drie maanden voor aanvang van het delict en het laatste half jaar van de resocialisatiefase van patiënt.

BESCHRIJVING DELICTGESCHIEDENIS

Ego leert op een beurs een vrouw kennen die genezing zoekt voor haar kinderen. Ego kan haar deze hulp bieden en na een tijdje ontstaat er een relatie. Ego gaat bij deze vrouw en haar drie dochters in huis wonen. Door deze relatie krijgt Ego toegang tot een hechte kerkgemeenschap waaruit een goed contact ontstaat met een gezin. In het gezin van de vriendin komt de gezinssituatie onder druk te staan doordat de middelste dochter ego niet accepteert als vader. De andere dochters hebben een goede emotione-

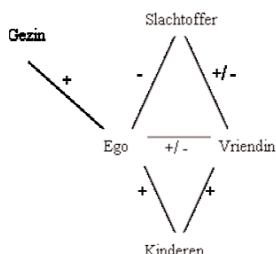
le band met ego. De relatie tussen ego en de vrouw komt onder druk te staan. Gedurende deze situatie vlucht ego steeds vaker naar het andere gezin toe waar hij te boek staat als een sociaal hulpvaardige man. Gedurende deze periode heeft ego zijn stiefdochter en andere meisjes uit de kerkgemeenschap seksueel misbruikt.

Uit deze beknopte delictgeschiedenis hebben wij de volgende deelverzamelingen issues en contexten gedefinieerd (Stap 6):

Issues: Zich profileren als genezer waardoor ego status krijgt van zijn omgeving. Afwijzing door stiefdochter, acceptatie door ander stiefkinderen.

Contexten: paranormale beurs, kerkgemeenschappen, gezinssituatie.

Vervolgens hebben wij in stap 7 de volgende grafische weergave van de netwerkconfiguratie in aanloop naar delict gemaakt.

BESCHRIJVING NETWERKCONFIGURATIE

Ego kreeg in deze configuratie van zowel vriendin, kinderen en het andere gezin status, gedragsbevestiging en affectie. Doordat de ene dochter ego niet accepteerde was zij een verstoringende factor in de doelrealisatie van ego. Dit met gevolg dat het hele systeem van ego onder druk kwam te staan.

BESCHRIJVING SITUATIE TEN TIJDE VAN DE RESOCIALISATIE:

Ego wordt veroordeeld en ondergaat een tbs-behandeling. Tijdens de behandeling maakt ego kennis met een vrouw via het vrijwilligerswerk van de kerk. Met deze vrouw en haar gezin bouwt ego een goed contact op. Als het moment is aangebroken, dat ego in het kader van de behandeling weer wordt voorbereid om terug te keren in de maatschappij, heeft ego de mogelijkheid om op verlof te gaan. Ego bouwt zijn leven

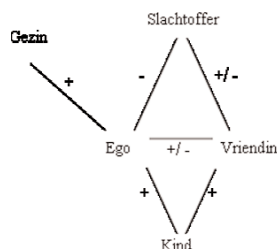
weer op door vrijwilligerswerk te doen en lid te worden van een sportclub. Ego krijgt steeds meer verlofsmogelijkheden en besluit om een paranormale beurs te bezoeken. Ego ontmoet hier een vrouw, waar hij een relatie mee krijgt. De vrouw heeft een dochter en een zoon en na verloop van tijd mag ego enkele dagen per week overnachten buiten de kliniek. Vanuit de kliniek wordt er een FSNA onderzoek gestart bij ego. Hieruit komt naar voren dat ego een conflictvolle relatie heeft met stiefdochter omdat zij hem niet accepteert. Verder blijkt uit het onderzoek onder zijn netwerkleden dat ego stiefdochter en andere meisjes achtervolgt. Op basis van deze en andere informatie wordt patiënt weer teruggeplaatst in de kliniek en wordt zijn verlof ingetrokken.

Uit deze beknopte resocialisatie geschiedenis zijn de volgende deelverzamelingen issues en contexten gedefinieerd (Stap 6):

Issues: Zich profileren als genezer waardoor ego status krijgt van zijn omgeving. Afwijzing door stiefdochter, acceptatie door ander stiefkinderen.

Contexten: paranormale beurs, kerkgemeenschappen, gezinssituatie.

Vervolgens is in stap 7 opnieuw een grafische weergave van de netwerkconfiguratie gemaakt, nu van de resocialisatie fase.

De beschrijving van bovenstaande netwerkconfiguratie (stap 7) wordt gecombineerd met stap 8. Opvallend in de huidige netwerkconfiguratie is dat de patiënt weer op dezelfde wijze zijn netwerkconfiguratie produceert (ensceneert) als ten tijde van het delict. Tijdens de resocialisatieperiode van patiënt hebben nieuwe mensen een plaats gekregen in het netwerk van de patiënt, maar blijkbaar worden zij door de tbs-patiënt op dezelfde wijze gebruikt bij zijn doelrealisatie als

de mensen die ten tijde van het gepleegde delict in het netwerk aanwezig waren. Patiënt 'selecteert' moeders uit dezelfde maatschappelijke context en wordt binnengehaald als genezer. In beide configuraties vindt er een splitsing in het gezin plaats: één kind accepteert patiënt niet en wordt vervolgens (mogelijk) slachtoffer. Daarnaast heeft patiënt wederom een goed contact gelegd met een gezin. Door deze overeenkomsten in de netwerkconfiguratie tijdens de resocialisatieproces van patiënt ten opzichte van de netwerkconfiguratie ten tijde van het delict kunnen wij stellen dat de overeenkomsten in relatievorming en contexten zodanig zijn dat het geconstateerde risicogedrag (het stalken van stiefdochter en andere meisjes) met een hoge waarschijnlijkheid naar een recidive leidt. Een ander voorbeeld van een nagenoeg gelijk netwerk encenering gedrag van een pedoseksuele patiënt staat beschreven in Bogaerts, Daalder & Essers (2005).

4. Cold case

Zoals reeds beschreven in de inleiding is de FSNA netwerk benadering tevens toegepast op enkele zaken van het voormalig Landelijk Team Kindermoord. Net als bij de bovenstaande FSNA analyse gaan we ervan uit dat een delict het gevolg is van een keten van gedragskeuzes die bepaald wordt door issues in een of meerdere sociale context(en) waarin het delict zich afspeelde. Echter in cold-case onderzoek is de dader onbekend. In tegenstelling tot daderprofilering op basis van kenmerken van het delict, zijn we vanuit netwerk optiek geïnteresseerd in het netwerk van het slachtoffer. De vraag van een FSNA analyse in een cold-case onderzoek is dan ook: hoe zag het netwerk van het slachtoffer in de periode van het delict eruit en zijn er in dit netwerk personen die op basis van forensisch psychiatrische kenmerken of op basis van hun netwerkpositie interessant zijn voor nader onderzoek door de recherche. Zo kan men bij een seksuele getinte kindermoord in het netwerk rondom het kind extra aandacht geven aan personen, die bekend staan als vriendelijk, behulpzaam, sociaal actief en lief voor kinderen. Vanuit de forensische psychiatrie is bekend dat een deel van de pedoseksuelen aan dit profiel voldoen en goed in staat

zijn een dubbelleven te leiden. Het netwerk rondom een slachtoffer kan in een cold-case onderzoek ook gebruikt worden voor informatie doeleinden. De vraag is dan of er personen in het netwerk zijn die op basis van hun netwerkpositie nieuwe informatie kunnen verstrekken.

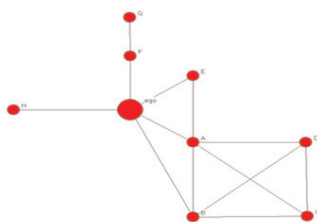
De FSNA methode stapsgewijs toegepast in cold-case onderzoek is als volgt:

1. Noteer alle actoren die in de processen-verbaal genoemd worden in een vooraf afgesproken tijdsperiode.
2. Noteer van iedere actor wie hij/zij noemt in de processen-verbaal.
3. Definieer alle issues die in de processen-verbaal en dossiers worden genoemd in een vooraf afgesproken tijdsperiode zoals ruzies, stelen van fiets, vreemd gaan, etc. en noteer per issue de actoren die genoemd worden.
4. Definieer alle sociale contexten ("visvijvers"), die aanwezig zijn in de dossiers en processen-verbaal zoals school, werk, stappen, etc. en noteer per context de actoren die genoemd worden.
5. Beschrijf het netwerk dat per issue of sociale context (of een combinatie hiervan) gegenereerd wordt.

Als voorbeeld voor de FSNA methode bespreken we een cold-case van een kindermoord uit 1995. In dat jaar werd een kind in de omgeving van zijn huis gevonden na een half jaar vermissing. Vanwege dit halve jaar was het niet mogelijk na te gaan of er sprake was van een zedendelict. In 2004 werd er een FSNA analyse over deze zaak gedaan. Het onderstaande netwerk is het netwerk van contacten van alle personen die in de processen verbaal voorkomen voor de vondst van het lichaam. Het slachtoffer is de grote stip, vanwege privacy redenen geven wij niet meer informatie.

Het netwerk van contacten ziet er tamelijk chaotisch uit. In andere cold-case zaken van het LTK kwamen netwerken voor van zo'n 1500 actoren. Uit dit totale netwerk kunnen nu allerlei FSNA analyses genomen worden. In deze casus zijn voor alle actoren van het totale netwerk de antecedenten betreffende zedendelicten nagetrokken. Indien we als issue "eerder veroordeeld voor een zedendelict" nemen dan ontstaat het volgende deelnetwerk uit het totale netwerk.

Het bovenstaande deelnetwerkje is dus een selectieve steekproef uit het totale netwerk en bestaat uit mannen die veroordeeld zijn geweest voor een zedendelict. Wat opvalt, is dat een deel elkaar kent, en dat een deel in rechtstreeks contact stond met het kind, nl. actor A, B, E, F en H. Het deelnetwerk bevat 3 componenten, nl. een component bestaande uit 5 personen (actor A tot en met E), een component bestaande uit twee actoren (F en G) en een zogenaamde "isolate" (punt H). Een verdere inspectie van de persoonskenmerken en de contexten waarin deze personen elkaar ontmoeten, laat zien dat actoren A, B, C en D elkaar ontmoeten in een bepaalde sociale context. Op basis van deze eenvoudige netwerk benadering namelijk het noteren van alle actoren, het noteren van de contacten per actor en een selectie op een specifieke actor kenmerk (issue) "eerder veroordeeld voor een zedendelict" heeft men de hypothese opgeworpen in hoeverre hier sprake is van een georganiseerde vorm van zedendelinquenten. De recherche heeft deze hypothese onderzocht, maar heeft hiervoor geen aanwijzingen kunnen vinden. De zaak is later afgesloten zonder dat het onderzoek tot een positief resultaat heeft geleid.

Referenties

- Bartels A.A.J., en Spreen M., (2005). Het sociale competentiemodel en sociale netwerkanalyse en forensische psychiatrie. In C. de Ruiter & M. Hildebrand (red.), *Behandelingsstrategieën bij forensisch-psychiatrische patiënten* (pp 95-108). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Bem, D. & Allen, A. (1974). On predicting some of the people some of the time: The search for cross-situational consistencies in behavior. *Psychological Review*, 81, 506-520.
- Bem, D. & Funder, D. (1978). Predicting more of the people more of the time: Assessing the personality of situations. *Psychological Review*, 85, 485-501.
- Boer, D.P., Hart, S.D., Kropp, P.R. & Webster, C.D. (1997). *Manual for the Sexual Violence Risk-20: Professional guidelines for assessing risk of sexual violence*. Vancouver, BC: Institute against Family Violence.
- Bogaerts, S., Daalder, A.L. & Essers, A.A.M. (2005). Interpersoonlijke vaardigheden bij pedoseksuelen. De kortzichtigheid van attitude onderzoek. *Justitiële verkenningen*, 1, 58-74.
- Boissevain, J.F. (1974). *Friends of friends*. London; Blackwell.
- Canton, W.J. (2004). *Gerapporteerd ... en dan? Een onderzoek naar risicotaxatie, behandeling en recidieven bij personen over wie pro justitia is gerapporteerd*. Academisch proefschrift Universiteit van Amsterdam.
- Hildebrand, M., Ruiter, C. de & Beek, D. van (2001). *SVR-20. Richtlijnen voor het beoordelen van het risico van seksueel gewelddadig gedrag*. Utrecht: Forum Educatief,
- Hildebrand, M., Hesper, B.L., Spreen, M. & Nijman, H.L.I. (2005). *De waarde van gestructureerde risicotaxatie en van de diagnose psychopathie. Een onderzoek naar de betrouwbaarheid en predictieve validiteit van de HCR-20, HKT-30 en PCL-R*. Actuele kennis 1, Expertisecentrum Forensische Psychiatrie: Utrecht.
- Lindenberg, S., (1996). Continues in the theory of social productions functions. In Ganzenboom en S. Lindenberg (Eds.), *Verklarende sociologie: Opstellen voor Reinhard Wippler* (pp.169-184). Amsterdam: Thesis.

Monahan, J., (1981). *Predicting violent behaviour, an assessment of Clinical Techniques*, London: Sage Library of Social Research.

Moos, R. (1973). Conceptualizations of human environments. *American Psychologist*, 28, 652-665.

Philipse, M., Ruiter, C. de, Hildebrand, M., & Bouman, Y. (2000). *HCR-20. Beoordelen van van het risico van gewelddadig gedrag. Versie 2*. Nijmegen/Utrecht: Prof. mr. W.P.J. Pompestichting/Dr. Henri van der Hoeven Stichting.

Pomp L., (2005), *Zonder (ver)anderen lukt het niet, een onderzoek naar de mogelijkheden tot het opstellen van een theoretisch profiel voor individueel risico assessment*. Scriptie Sociologie, Vakgroep Sociologie: Rijksuniversiteit Groningen/ Dr S. van Mesdagkliniek.

Spreen, M. (1999). *Sampling personal network structures: statistical inference in ego-graphs*. Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen. Amsterdam: Thesis Publishers.

Spreen M., Völker, B., Flap H., (2002). Structural Dimension of Social Capital: Estimating the Number of Seemingly Unrelated Pairs of Alters from Ego's Perspective. In: J. Hagberg, *Contribution to Social Network Analyses, Information Theory and Other Topics in Statistics*, A festschrift in Honour of Ove Frank on the Occasions of His 65th Birthday (pp 18-39), Stockholm: Stockholm University.

Vogel, V. de, Ruiter, C. de, Hildebrand, M., Bos, B. & Ven, P. van de (2004). Type of discharge and risk of recidivism measured by the HCR-20. A retrospective study in a Dutch sample of treated forensic psychiatric patients. *International Journal of Forensic Mental Health*, 3, 149-165.

Vogel, V. de (2005). *Structured risk assessment of (sexual) violence in forensic clinical practice: The HCR-20 and SVR-20 in Dutch forensic psychiatric patients*. Academisch proefschrift Universiteit van Amsterdam. Amsterdam: Dutch University Press.

Wasserman, S. & Faust, K. (1994). *Social Network Analysis: methods and applications*. New York and Cambridge: Cambridge University Press.

Webster, C.D., Douglas, K.S., Eaves, D. & Hart, S.D. (1997). *HCR-20: Assessing the risk of violence (version 2)*. Burnaby, BC: Mental Health, Law, and Policy Institute, Simon Fraser University.

Werkgroep Risicotaxatie Forensische Psychiatrie (2002). *Handleiding HKT-30 versie 2. Risicotaxatie in de forensische psychiatrie*. Den Haag: Ministerie van Justitie, Dienst Justitiële Inrichtingen.

MARINUS SPREEN

Dr. S. van Mesdagkliniek Groningen, Nederland.

LYDIA POMP

Dr. S. van Mesdagkliniek Groningen, Nederland.

THEO VERMEULEN

Teamleider Review en Cold-Case Team, Politie Amsterdam/Amstelland, Nederland.

VAN GERECHTELIJKE STATISTIEK TOT "QUETELET.NET": EEN KLEINE (R)EVOLUTIE?

Intro

In deze bijdrage geven we een overzicht van het bronnenmateriaal dat in België bestaat met betrekking tot de straftoemingsstatistiek. We schetsen de evolutie vertrekkende bij de gerechtelijke statistieken, via de veroordelingstatistiek tot de belofte voor de toekomst met het project "Quetelet.net". In deze bijdrage wordt geen inhoudelijke bespreking gegeven van cijfers over het rechtspreken, maar wordt een summier overzicht gegeven van de bestaande en toekomstige bronnen terzake.

Bronnen uit het verleden...

Sinds 1830 worden in België gerechtelijke statistieken uitgebracht.¹ Tot 1995 publiceert het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) van het Ministerie van Economische Zaken de "GERECHTELIJKE STATISTIEKEN". Interessant hierbij voor criminologen, onderzoekers en wetenschappers in het algemeen zijn:

- de criminele statistiek,
- de statistiek van de veroordeelden door de correctionele rechtbanken,
- de statistiek van de bedrijvigheid der hoven en rechtbanken,
- de statistiek van de toepassing van de wet van 9 april 1930 en 1 juli 1964 op het maatschappelijk verweer,
- de statistiek van de gratieverleningen en voorwaardelijke invrijheidstellingen,

¹ Detienne, Vesentini & Bernard, 147.